

hij automobilist
autorijder, die
nillende pedalen
en pedaalspelen
automobilist. We
ran ernstig en
gewenschte be-
de autopedaalen
pelen, want het
kunst van het
nen, regelmatig

uitstekende me-
geven bij dit
moet zeker ge-
en orgelleeraar
Adolphe Marty,
ischen organist
schrijft Marty:
ten niet genoeg
alspel aanbeve-
orgel de rond-
men de kunst
te beter kan
n, dat wil zeg-
komen. De uit-
eicht in het
de behandeling
ik voeg er aan
posities zware
r ook klassieke
en vaardigheid
deren. Hoe kan
eergegeven, als
tan worden ge-
(uitgegeven
pucines 24, Pa-
ers, maar voor
et pedaalspelen
assing van het
een flink stuk
aanslaan even
de spanning in
door vermoeid-
teer aan roepel

gfrid Karg Elert
ig) geven niet
het pedaal, de
moderne Orgel-
in den compo-
in".
kleine compo-
weinig moeilij-
der, die eenige
regen heeft, te
et zoo eenvoud-
val phraseering
chter een flinke
t en een weinig
hier een reeks
in het moderne
an registraties,
te registreeren.

en in de wereld
thoud van hun
het woord des

— „prediken
wel een erger-
maar hun, die
leken, prediken
wijsheid Gods"
t voorgenomen
hristus en dien

stelen Petrus
van het kruis

kruis spreekt.

den Joodschen
ren heeft Jezus
eelt, Hem han-

. In zijn predi-
n Cornelius te
tareth, die door
Geest en met
addoende: „wel-
gende aan een
eersten brief
in zijn lichaam
ft op het hout"

geschriften en
rd „kruis" ge-
tenwerpen, dat
„dezen, door
Gods overge-
loor de handen
is gehecht en
laat het woord
naakjes of car-
wezen, dat het
voorkomt, maar
staat alleen: gij
it. Maar waar-

Het wordt vaak gezegd, dat registreeren een kunst apart is, maar er zijn blijkbaar nog maar weinigen, die het de moeite waard vinden zich in die kunst te bekwaamen. Karg Elert geeft eerst de dispositie op van het drieklaviersorgel, dat hem ten dienste stond, toen hij deze composities vervaardigde. Verder geeft hij boven elk nummer aan den linkerkant, aan, hoe hij zich de registratie gedacht heeft, terwijl hij aan den rechterkant een gelijke ruimte openlaat voor den speler om de registratie op te schrijven, die hij op zijn orgel voor het stuk heeft gekozen. Wanneer men den tijd en de moeite wil nemen om nauwkeurig de registratie van Karg Elert na te gaan en zelf op zijn eigen orgel een soortgelijke registratie te zoeken, zal men zijn eigen kennis van de registratie zeer verrijken en zijn toevoorders verwonderen door de verscheidenheid van klank, die men met het orgel kan bereiken. De composities zijn, zooals alle composities van Sigfrid Karg Elert het spelen en bestudeeren ten zeerste waard. Al zal men dan ook hier nu juist niet vinden, wat de titel aangeeft, n.l. pedaal oefeningen in de eerste plaats, men zal de aanschaffing zeker niet betreuren.

Bussum.

D. STROO.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Waar kinderen wonen.

Naar aanleiding van een boek wil ik ditmaal schrijven. Het boek, welks titel boven dit artikel staat, is een keurig uitgevoerd werk in smaakvollen band. Het is even over de 200 pagina's dik, en kost gewoon in den handel f5.25, maar bij inkoop slechts f1.65. Dat laatste brengt mede, dat men ook de rest van de „Opvang"-serie voor f1.65 per deel koopt. Overigens is die prijs voor dit boek onbegrijpelijk goedkoop.

Dit boek is een schetsenboek. In de laatste jaren verschijnen er heel veel boeken met schetsen over kinderen.

Dat wijst op een ontwaakte belangstelling voor pedagogische vragen. En nog op iets anders. Het kind leent zich zoo goed voor beschrijving. Het is zoo gemakkelijk het hoofdpersoonje in een verhaal, omdat het nog zoo weinig gecompliceerd aandoet.

Maar daarmee is dan ook gezegd, dat het schrijven van schetsen over kinderen op geheel verschillende manier kan worden aangepakt, en dat het doel van de uitgave van een boek met zulke schetsen in het ééne geval wel iets heel anders moet zijn dan in het andere.

Men kan zulke schetsen geven om de ouders te leeren hun kind te zien, te begrijpen, zodat ze het beter en gemakkelijker kunnen opvoeden. Schetsen, die dit bedoelen, vragen een duidelijke ontleding van de kinderziel in een bepaald geval, ze eischen een analyse van een gebeurtenis, op-

Uitg. Bosch & Keuning, Baarn.

aan gehecht, dat wordt door Petrus niet uitgedrukt. Noch het woord „kruis", noch het woord „hout" komt hier voor.

Wel gebruikt Petrus het werkwoord „kruisigen". In Hand. 2:36 en 4:10 zegt hij van Jezus: „dien gij gekruisigd hebt". Maar het kruis wordt door hem steeds „het hout" genoemd.

Nu leest men deze benaming ook wel bij Paulus. Doch slechts éénmaal. Wanneer hij op zijn eerste zendingsreis spreekt in de synagoge van Antiochie in Pisidië, hooren we hem zeggen: „en als zij alles volbracht hadden wat van Hem geschreven was, namen zij Hem af van het hout en leiden Hem in het graf" (Hand. 13:29).

Wel komt het woord „hout" ook in zijn brief aan de Galaten voor. „Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons, want daar is geschreven: vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt" (Gal. 3:13). Maar hier staat dat woord in een citaat uit het Oude Testament (Deut. 21:23). Het is waar, dat de tekst in het boek Deuteronomium de woorden „aan het hout" niet bevat. Maar ze zijn toch niet van Paulus afkomstig; hij haalt ze aan uit de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament. En het is duidelijk, dat Paulus hier ook niet kon zeggen: aan het kruis; want, al past hij dezen tekst op het kruis toe, toch is het hout, waarvan in Deut. 21 gesproken wordt, niet een kruis.

Terwijl Paulus alzoo den schandpaal, waaraan Christus geleden heeft, „het kruis" noemt, spreekt Petrus steeds van „het hout". Hij let op de stof van het kruis.

En gelijk Petrus zijn aandacht op de stof van het kruis richt, zoo is in de oude Christelijke kerk wel de gedachte uitgesproken, dat Paulus op den vorm van het kruis het oog had, toen hij sprak van „de breedte en lengte en diepte en hoogte van de liefde van Christus" (Ef. 3:18). Bij de lengte en de breedte dacht hij aan de twee einden van het dwarshout, bij de diepte aan het onderste en bij de hoogte aan het bovenste eind van den kruispaal. Het kruis, dat zich naar vier zijden uit-

dat de ouders zullen verstaan, wat er bij hun kind gebeurt...

Maar men kan ook eenvoudig beschrijven, met het doel: litterair goed werk te leveren.

De bedoeling is dan geen andere dan deze, dat men de literatuur verrijkt met een boek met schetsen, welker eenheid deze is, dat ze over kinderen handelen.

Tot de laatste groep behoort m.i. het boek, dat we thans bespreken.

...

Maar er is nog een kwestie bij dergelijke uitgaven.

Wanneer onderscheiden schrijfters meewerken aan een boek, zooals dat geschiedt bij het boek „Waar kinderen wonen", dan komt er nog een eenheidsvraag naar voren. Immers de eenheid van visie op het kind is toch ook een zaak van eenheid van levensbeschouwing. Een belijgend christen ziet het wezenlijke in het leven van een kind geheel anders dan iemand, die zegt „neutraal" te zijn.

En nu is het opvallende in dit boek, dat er „vogels van diverse pluimage" aan mee werken.

Zoodoende hebben we nu eens een stukje, dat ondanks de uitnemende overige kwaliteiten, het kind godsdienstig „neutraal" laat zijn en dat kind in een godsdienstig neutrale sfeer laat leven. En dan weer is er een schets, waaruit ons de belijdenis van den christen duidelijk toesprekt.

Daardoor is de eenheid in dit boek zoek.

Dat is erg jammer.

Een en ander zal duidelijk worden, wanneer we de onderscheiden stukken afzonderlijk kort bespreken.

...

De schetsen zijn naar de alphabetische rangorde der schrijfters geplaatst, met deze uitzondering, dat A. M. de Vries Robbé-Bergmans tweemaal het woord verkrijgt, op haar (alphabetische) plaats en met een inleidend artikel „Nesthaartjes" — eigenlijk een bijschrift bij de photo's, die het boek verlichten. Deze photo's zijn portretstudies van Mevr. T. Arens—Tepe. De photo's zijn meerendeels subliem, en het bijschrift is zeer goed; alleen jammer, dat er een hinderlijke drukfout staat in de verwijzingen („het tweetal op studie VI", dat daar niet staat).

Ida Heijermans geeft haar schets „Wietske". Heel mooi en heel gevoelig — en toch missen we hier zoo voor die arme Wietske de troost van een Toevlucht. Ach, wat arm blijft Wietske! Deze schets is literair zeer goed, maar geestelijk zoo arm. Deze schets geeft een beeld van de armoede van hen, die aan kinderen Christus niet kunnen wijzen.

Mevr. van Hoogstraten-Schoch schreef „Elisabeth, de kosteres", een goed verteld verhaal, in de christelijke levenssfeer, dat echter literair hier en daar een vlekje heeft.

„Late bloei" van Jo Kalmijn-Spiersonburg is een geslaagde schets — al zeg ik: „en toch, al spreekt dit artikel van God — waarom

strekt, was hem beeld der oneindige en allesomvattende liefde van Christus.

Ongetwijfeld is deze verklaring al te gezocht. De bewering, dat de gedachte aan den vorm van het kruis bij deze woorden in Paulus' ziel is geweest, mist genoegzamen grond. Maar wel predikt Paulus, dat Christus door Zijn zelfovergave aan den dood des kruises Zijn liefde tot zondaren betoonde en hij zegt: „wandelt in de liefde, gelijk wij ook Christus ons liefgehad heeft en zichzelf voor ons overgegeven heeft tot een offerande en een slachtoffer Gode tot een welriekenden reuk" (Ef. 5:2).

Van de apostolische prediking is het kruis het middelpunt. Het kruis, waaraan de Zoon van God in Zijn groote liefde Zijn leven gaf om Zijn volk te redden. Het kruis, waardoor Hij de Behouder der wereld is.

Paulus durft aan de Galatiërs schrijven, dat Jezus Christus hun voor oogen geschilderd is als gekruisigde. De prediking van den Christen onder hen was geweest een prediking van den Christus aan het kruis. En zoo duidelijk en zoo omstandig en zoo aanschouwelijk was het kruislijden hun verhaald en de betekenis van dat lijden hun ontvouwd, dat Paulus kon zeggen: Jezus Christus is als gekruisigde u voor oogen geschilderd (Gal. 3:1).

...

De genoemde opvatting van Ef. 3:18 gaat uit van de gedachte, dat de Heiland heeft geleden aan een vier-armig kruis.

Hoogst waarschijnlijk is deze gedachte juist.

Zooewel in den nieuwen als in den ouden tijd is ook wel de meening gekoesterd, dat het kruis van Christus een drie-armig kruis is geweest. Een kruis, waarvan de paal niet boven het dwarshout uitstak. Een kruis alzoo in den T-vorm.

Zulk een kruis wordt genoemd een crux commissa of een Antonius-kruis. Het draagt dezen naam naar den heiligen Antonius, die in de derde en vierde eeuw leefde. Van hem toch wordt verhaald, dat hij op zijn mantel en op zijn staf een T-teeken droeg. Het heet ook wel het Aegyptische kruis,

is dat alles zoo heel erg op den achtergrond gehouden?"

Mevr. Kraan (Gera Kraan—van den Burg) is meen ik heel gelukkig geweest met haar schets „Losgelaten". Dit is werk van een christen-schrijfter; bovendien literair zeer goed verzorgd; psychologisch doorvoeld — al is het waar, dat hier niet de kinderen maar de moeder de centrale plaats in de schets innemen.

Buitengewoon is „Eén dag Paultje" van Diet Kramer. Dat is wel zóó een sublieme teekening van het kindje „Paultje" („geschreven namens en opgedragen aan mijn blonden buurman van drie turven hoog"), dat ik niet aarzel dit werk — vooral de teekening van „de(n) morgen" — te rekenen tot het allerbeste, wat er over kinderen in onze literatuur bestaat. En deze schets bewijst tevens, dat men het christelijk milieu kan teekenen (wat is die geschiedenis van het avondgebedje, op de laatste pagina aangrijpend!) zonder ook maar met één woord opgelegd vroom of onnatuurlijk te worden. Terwille van de ruimte moet ik nalaten stukken uit deze schets af te schrijven. De verleiding is overigens heel groot!

De volgende schets in het boek is „De wijze Uk" van Mevr. H. Kuyper—van Oordt. Het doet me leed, dat ik het moet zeggen, maar ik heb tegen deze schets twee zeer ernstige bezwaren. In de eerste plaats deze: in deze schets krijgen we nergens den indruk, dat Mevr. Kuyper weet, dat er zoiets als christelijke opvoeding bestaat. Alleen „een petje voor 's Zondags naar de kerk" wijst erop — maar dat is alles. Het stemt droevig, dat een vrouw, die in onze kringen literair gezag schijnt te hebben, zóó voor den dag komt. Mevr. Kuyper schreef eens: dat al te felle lichten verblinden — accoord; maar waarom dooft ze hier zelfs het laatste kaarsje? En dan — bij Mevr. Kuyper mis ik de liefde voor haar objecten. Zij is wel geniaal in het trekken aan de touwtjes, waardoor haar poppen (houten poppen, helaas al te dikwijls) dansen; ge ziet wel de glimlach, waarmee de schrijfster u over haar figuren aankijkt; maar de liefde ontbreekt. Dat is ons zeer ernstige tweede bezwaar tegen dit werk van de overigens knappe schrijfster. Jammer, dat Mevr. Kuyper niet het echte leven zag. Méér zin voor de realiteit, méér liefde voor haar object en méér christelijk belijden vooral, zouden Mevr. Kuyper in dezen bundel een onzer beste schrijfsters hebben doen zijn. Nu kan ze helaas, met een schets als deze, niet tot „een der onzen" worden gerekend.

Geukkig volgen dan weer in dezen bundel een tweetal stukken, waaruit het christelijk belijden spreekt.

Een jonge — althans betrekkelijk pas „ontdekte" schrijfster — Mej. A. M. Ringnalda, schreef „Achtergebleven". Ik wil eerlijk zijn. Bij het slot van deze schets was ik tot tranen geroerd. Misschien omdat ik al maar weer moest denken aan iemand, die ook mej. Ringnalda na gestaan heeft? Van een schrijfster als mej. Ringnalda verwacht ik veel; ze is tenminste gereformeerd, ook in haar werk; en ze schrijft goed; ze ziet ook de

De heilige Antonius was een Aegyptisch kluisenaar.

Het is echter weinig aannemelijk, dat het kruis van Jezus dezen vorm heeft gehad.

In de eerste plaats: al mag het drie-armige kruis ook zijn voorgekomen, de gewone vorm van het kruis bij de Romeinen is de vier-armige geweest. Ten tweede: de kerkelijke schrijvers van Justinus Martyr af zeggen, dat het kruis van Jezus vier armen had. Nu leefde Justinus wel een eeuw na de kruisiging des Heeren (van 100 tot 165), maar op grond daarvan kan niet beweerd worden, dat het vier-armige kruis een product is van de fantasie van later tijd. Daar het kruis in het centrum van de prediking der apostelen stond, is het vanzelfsprekend, dat zij ook zullen hebben vermeld, hoe het kruis er uitzag en waarom zou deze mededeling niet tot Justinus Martyr zuiver bewaard kunnen zijn? En in de derde plaats pleit ook hetgeen de Heilige Schrift zelf van de kruisiging des Heeren verhaalt tegen het drie-armige kruis. De evangelisten spreken immers van een opschrift, dat „boven hem" (Mark. 15:26, Luk. 23:38) of „boven zijn hoofd" (Matth. 27:37) geschreven stond. Nu is het daarom wel niet bepaald onmogelijk, dat de kruispaal niet boven het dwarshout zou hebben uitgestoken. Maar deze mededeling der evangelisten maakt het toch wel zeer onwaarschijnlijk.

Wel wordt hiertegen aangevoerd, dat in de literatuur der oude kerk de Griekse letter T als een symbool van het kruis voorkomt.

Deze opmerking is waar, maar ze kan niet bewijzen, dat het kruis dezen vorm heeft gehad. Al werd deze letter als een symbool van het kruis gebruikt, dit betekent nog niet, dat ze als een nauwkeurige afbeelding er van beschouwd werd. Het betekent niet meer, dan dat er eenige gelijkheid en overeenkomst werd gevonden tusschen deze letter en het kruis van Christus.

Gerust mag worden aangenomen, dat het kruis van den Heiland vier-armig is geweest, een z.g.n. crux immissa, een kruis in den T-vorm.

Dit kruis van Golgotha is het symbool van het Christendom geworden.

J. THUIS.